

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BETÆNKNING

AFGIVET AF

DEN TIL AT UNDERSØGE FORHOLDENE PAA
KYSTSANATORIET „BAKKELY“ PAA REFSNÆS
BESKIKKEDE KOMMISSION

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S

1915

I Begyndelsen af November f. A. indeholdt forskellige offentlige Blade Klager over Behandlingen af Børn, som var anbragt paa det under Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse hørende Kystsankatorium ved Kalø Vig, idet der i saa Henseende anførtes en Række Tilfælde, i hvilke Børn skulde være blevet tvunget af Sanatoriets Forstanderinde til at spise Mad, som de havde kastet op, endvidere have været Genstand for ufor-svarlig legemlig Revselse, været inde-spærret m. m., hvorhos det hævdedes, at der var udøvet utilbørlig Censur over Børnens Brevskrivning til deres Hjem.

Paa Begæring af Nationalforeningen bemyndigede Justitsministeriet derefter under 13. s. M. os underskrevne *Konferensraad Dithmer, Læge Alvilda Harbou Hoff, Landstingsmand H. Trier og Landstingsmand Harald Jensen* til at træde sammen i en Kommission for at foretage Undersøgelse af Forholdene paa nævnte Kystsankatorium, saaledes at Konferensraad Dithmer indtog Formandssædet i Kommissionen, hvorhos der samme Dag gennem bemeldte Ministerium blev udfærdiget et allerhøjeste Kommissorium for Formanden til under Udførelsen af det ommeldte Hverv at sætte Ret i enhver Jurisdiktion i Riget, indkalde Vidner til Møde for denne Ret m. m. — Som Sekretær i Kommissionen antoges *cand. jur. A. Hvidberg*.

Faa Dage efter Paabegyndelsen af Angrebene paa ovennævnte Sankatorium indeholdt Bladet »Social-Demokraten« i København en Klage fra en Arbejder i Au-

ledning af, at hans lille Datter, som har været anbragt paa Kystsanatoriet »Bakkely« paa Refsnæs, havde fortalt i Hjemmet, at hun paa dette Sanatorium havde maattet spise Havregrød, som hun havde kastet op. Da denne Klage derpaa efterfulgtes af en Række Besværinger i samme Blad over Børns Behandling paa Bakkely og af lignende Indhold som de, der ganske kort forud var fremkommet angaaende Sanatoriet ved Kalø Vig, indgav Ejerinden af Bakkely, *Frk. J. H. Vendelboe*, paa Opfordring af og efter Samraad med Overlæge Hertz ved Kysthospitalet paa Refsnæs, der tillige er Læge ved Bakkely, samt Redaktør af »Holbæk Amts Social-Demokrat« Andersen et Andragende til Justitsministeriet om. at der paa Grund af de fremkomne Klager maatte ske en Undersøgelse af Forholdene paa Bakkely, og under 5. December f. A. bemyndigede Ministeriet derefter ovennævnte Kommission til ogsaa at foretage den nu begærte Undersøgelse, idet tillige det for Formanden udfærdigede Kommissorium af 13. November f. A. blev udvidet til at omfatte denne Sag.

Samtidig med Undersøgelsen vedrørende Kaløvigsanatoriet indsamlede Kommissionen det trykte Stof og de skriftlige Oplysninger, der kunde tilvejebringes i Bakkelysagen, saa at Kommissionen umiddelbart efter den 29. Januar d. A. at have afgivet Betænkning vedrørende det førstnævnte Sanatorium kunde paabegynde Afhøringerne betræffende Bakkely. Idet der i øvrigt henvises til den i Kommissionen førte Protokol med Bilag, skal man nedenfor give en Fremstilling af det Resultat, hvortil Kommissionen er naaet ved Afhøring i København og Kallundborg af 61 Personer, hvoriblandt dog — i Lighed med den ved Undersøgelsen af Forholdene paa Sanatoriet ved Kalø Vig fulgte Fremgangsmaade — ikke er noget af de Børn, som *for Tiden* er indlagt paa Bakkely.

I.

Foreløbigt bemærkes, at der blandt de afhørte findes en Række, hvis Udsagn, for saa vidt disses Rigtighed er bestridt af Frk. Vendelboe, ikke skønnes at burde tages i Betragtning. Hertil hører 1) Børn, der har erhvervet deres Erfaringer paa Bakkely før 8 Aars Alderen og derhos for længere Tid siden, eller som endnu ikke er fyldt 8 Aar; 2) Børn, hvis Forklaring har gjort Indtryk af at være saa usikker, at Kommissionen har fundet Anledning til at tilføre Protokollen en enstemmig Bemærkning herom; 3) Børn, hvis Udtalelser af særlige Grunde maa modtages med Mistillid, i hvilken Henseende man som ret oplysende Eksempler, der formentligt ogsaa kan have Interesse ud over den her foreliggende Sag, skal nævne a) et Pigebarn paa 11 Aar, om hvem Moderen har forklaret, *at* hun har en stærk Fantasi og »tager meget ud af Luften«, *at* hun er tilbøjelig til i det ene Øjeblik at sige det ene, i det næste Øjeblik et andet, og at hun saaledes i Hjemmet vel har fortalt adskilligt om Bakkely, men ikke ens hver Gang, samt *at* det med hendes Natur aldeles ikke er umuligt, at der nu bagefter, da der har været talt og skrevet saa meget om Bakkely, kan staa for hende som passeret og oplevet mange Ting, som mere eller mindre er fri Fantasi, om hun end selv i Øjeblikket tror derpaa; b) et Pigebarn paa 11 Aar, om hvis Sanddrthed Kommissionen efter hendes Afhøring fandt Anledning til at indhente en Erklæring fra hendes Skole, hvilken Erklæring gaar ud paa, at Barnets Udtalelser til sin Klasselærerinde om Opholdet paa Bakkely har efter Avisangrebene Begyndelse haft det stik modsatte Indhold af tidligere Udtalelser til Lærerinden; c) et Pigebarn paa 13 Aar, der blev udskrevet fra Sanatoriet i Foraaret 1913 og efter Hjemkomsten kun meddelte sine Forældre, at hun havde haft det godt; først 1½ Aar efter fortalte hun, at hun paa Bakkely havde maattet spise sin Opkastning, »da hun kom i Tanker derom ved at læse i Aviserne om lignende Tilfælde, og Journalist Brockmann

derpaa indfandt sig i hendes Hjem og spurgte hende ud«; d) et Pigebarn paa 13 Aar, som løb bort fra Bakkely, fordi hun kedede sig, da hun var ældre end de andre Børn, og som — efter til »Social-Demokraten« at have udsagt, at hun paa Bakkely kun maatte skrive, at hun havde det godt paa Sanatoriet, samt at et Brev, hvori hun havde skrevet, at Opholdet var trist, blev revet i Stykker af Bestyrerinden —, over for Kommissionen fastholdt denne Forklaring i den yderligere detaillerede Form, at Frk. Vendelboe »blev vred, sagde, at saadant noget maatte hun ikke skrive, rev Brevet i Stykker og puttede det i Kakkelovnen«. Da Formanden imidlertid derefter betydede hende, at Frk. Vendelboe tværtimod *havde afsendt* det paagældende Brev til Moderen, der ved sit tidligere Møde i Kommissionen selv havde erkendt at have modtaget det kort efter Datterens Ankomst til Bakkely, bemærkede denne blot, at da Moderen aldrig havde omtalt dette, »troede hun«, at Brevet var revet i Stykker!

Endvidere maa Kommissionen til de Vidner, hvis Forklaringer man i Betragtning af hele den foreliggende Situation maa nære overvejende Betænkelighed ved at tillægge Betydning, for saa vidt deres Rigtighed ikke er bestyrket ad anden, troværdig Vej, henregne saadanne 16—17-aarige forhenværende Tjenestepiger paa Sanatoriet, om hvis almindelige eller dog in casu specielle Paalidelighed der efter det i øvrigt oplyste med Rette kan rejses Tvivl.

II.

Frøken *Jensine Hansen* med senere antaget Slægtsnavn *Vendelboe* er født den 5. April 1857 i Aarhus, hvor hendes Fader var Drejermester. Paa Grund af Hjemmets Flytning fra Købstaden kom hun i Landsbyskole, men fik samtidigt anden Undervisning af forskellig Art. Efter Konfirmationen havde hun først Pladser i private Huse, besøgte to Gange Testrup Højskole og var derpaa Lærerinde, indtil

hun i Aaret 1886 ansattes som Menigheds-sygeplejerske i Maarslet ved Aarhus, efter at hun forinden Overtagelsen af denne Stilling havde gennemgaaet en Uddannelse i ca. $\frac{3}{4}$ Aar paa Kommunehospitalet og Fødselsstiftelsen i København.

Hendes Fattigpleje i Maarslet førte hende til det Resultat, at der var Trang til et Børnehjem sammesteds, særligt for svagelige Børn, og efter at de fornødne Midler var tilvejebragt fra forskellige Sider, blev et saadant Hjem, som endnu bestaar, oprettet i 1889 med hende som Bestyrerinde; i de følgende Aar varetog hun ved Siden af Sygeplejen denne Gerning uden anden Lønning derfor end et hende i det sidste Aar af Bestyrelsen tilstaaet Gratiale paa 100 Kr.

Efter at hun imidlertid havde maattet underkaste sig en indgribende Operation (Laparotomi), blev den dobbelte Stilling hende for besværlig, og da hun nu hørte tale om, at der paa Sjælland trængtes til et Hjem for voksne skrofuløse Patienter, samt da der blev anbefalet hende et dertil egnet Grundstykke paa Refsnæs, købte hun dette Areal, lod en passende Bygning opføre derpaa og flyttede i Aaret 1903 dertil fra Maarslet, efter fra Formanden for Maarslet Sogns Sygeplejeforening, Dr. phil. Jens Nørregaard, at have modtaget en i de varmeste Udtryk affattet Anbefaling for sin Virksomhed i begge de ovennævnte Stillinger, ligesom ogsaa en Læge i Aarhus i en samtidig skriftlig Udtalelse betegnede hende som en dygtig og i højeste Grad opofrende Kvinde, en kyndig og erfaren Plejerske, hvem man trygt betroede Omsorgen for syge og svagelige. En nuværende Sygeplejerske, som i ca. 4 Aar har været Frk. Vendelboes Assistent paa Børnehjemmet i Maarslet, har tilskrevet Kommissionen, at Frk. Vendelboe omfattede sin Gerning med stor Kærlighed, behandlede Børnene paa bedste Maade samt opdrog dem til dygtige og paalidelige Mennesker, og endelig har efter den her foreliggende Sags Begyndelse Magister Gunnar Nørregaard, der

har kendt Frk. Vendelboe fra sin Barn-
dom, offentligt udtalt, at han gerne vil
forsvare hende, hvilket han kan gøre med
den største Upartiskhed, da han personligt
ikke kan lide hende, fordi hun er ham for
meget af et Hældøre i religiøs Henseende,
men hun er et ejegodt, dygtigt, selvfor-
glemmende og fornuftigt Menneske, og
han har bestandigt set, hvorledes Børnene
fra Maarslet, efter at være blevet voksne,
atter og atter er kommet tilbage for at be-
søge hende.

Flere Mænd i omkring Trediveaars-
alderen har selv henvendt sig til Kom-
missionen for at faa Lejlighed til at be-
vidne, at de, der havde opholdt sig paa
Maarslet Børnehjem til deres Konfirma-
tion, ikke blot medbragte de bedste Min-
der derfra, men ogsaa i de følgende Aar har
betragtet Frk. Vendelboes Hus som deres
egentlige Hjem.

Hun har selv fulgt de Børn, som
havde været betroet hende i Maarslet, med
Interesse i deres senere Liv; saaledes har
hun sørget for, at Drengene, som hun havde
taget med fra Maarslet til Bakkely, er
blevet anbragt i Lære, og da i Aaret 1912
en ung Mand, der havde været paa Maars-
let Børnehjem, i Skinsyge forøvede et
Drabsattentat paa en Pige og i den An-
ledning blev idømt Forbedringshusstraf,
udvirkede hun ved sine ihærdige Anstren-
gelser hans Benaadning, efter at han havde
udstaaet en Del af Straffen.

Grunden til og Opførelsen af Bakkely
kostede ca. 18 000 Kr., og da Frk. Ven-
delboe ikke ejede meget mere, end der
medgik til Anskaffelse af Inventar, maatte
hun optage Prioriteter i Ejendommen til
et Beløb af ca. 16 000 Kr. Hun fik vel
til Anstaltens Drift et aarligt Stats-
tilskud af 500 Kr., men dette anvendtes
til Fripladser, og i de følgende Aar blev
det vanskeligt for hende at holde Sanato-
riet, som tillige modtog lungetuberkulose
Patienter, gaaende, da de indlagte ofte ikke
kunde tilvejebringe Betalingen, og hun dog

ikke vilde sende dem bort af den Grund; hun paadrog sig derfor efterhaanden en Gæld til sine Leverandører paa 2000 Kr., for hvilken hun gav Prioritet i Ejendommen, der altsaa for Tiden er meget stærkt behæftet, om end et tidligere Prioritetslaan nu er nedbragt noget. Da nu tilmed Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse opførte sine Sanatorier, hvor voksne lungetuberkuløse Patienter optoges paa billigere Vilkaar, kunde Bakkely ikke længer bestaa i sin hidtidige Form, og hun omdannede det derfor til et Kystsanatorium til Behandling af 20 Børn af begge Køn under 15 Aar med lettere Former af Kirtelsyge; dette Sanatorium blev i Aaret 1909 statsanerkendt i Henhold til Lov Nr. 70 af 14. April 1905, efter at det var oplyst, at der var Trang til et nyt Kystsanatorium, hvorhos Lægen paa Frk. Vendelboes Sanatorium, Dr. Vilstrup i Kallundborg, havde anbefalet hende som sjældent samvittighedsfuld, opofrende og uegennyttig, ligesom endelig Justitsministeriets Konsulent i Tuberkulosesager, Professor, Dr. med. Carl Lorentzen, havde udtalt, at Frk. Vendelboe gennem sin Virksomhed havde mange Aars Erfaring i Behandlingen af syge Børn, og at Bakkely ved sin Beliggenhed var særdeles godt egnet til det paatænkte Formaal.

Bakkely har derefter været drevet og drives fremdeles som Kystsanatorium; der har i alt været indlagt 160 Børn, som Frk. Vendelboe har modtaget dels gennem offentlige Institutioner, dels direkte fra Forældrene. Betalingen er 1 Kr. 20 Øre pr. Dag, hvoraf Staten har udredet 90 Øre for Børn af ubemidlede Forældre. Hun har aarligt fra Holbæk Amtsraad modtaget et Tilskud af 500 Kr. og i de senere Aar 200 Kr. fra »Høstblomsten«, men dette sidste Beløb er medgaaet til Julegaver (Beklædningsstykker) til fattige Børn.

Da den store Gæld paa Ejendommen trykkede hende, foreslog hun for nogle Aar siden Nationalforeningen at købe Bakkely, ligesom hun ogsaa averterede Sanatoriet til Salg; hun vil fremdeles

meget gerne sælge det, naar hun blot kan faa et saadant Tilbud, at hun kan betale alle sine Kreditorer deres Tilgodehavende, thi hun har ogsaa i denne Vinter maattet gøre en Del Gæld, dels fordi hun ikke har villet søge det sædvanlige Bidrag fra Holbæk Amsraad, førend Kommissionens Undersøgelse er endt, dels fordi hun ikke i Aar har modtaget noget Tilskud fra »Høstblomsten«, dels og væsentligt fordi Børneantallet i Modsætning til den tidligere altid fulde Belægning sank stærkt efter Avisangrebene's Begyndelse, da Forældre derefter begyndte at afhente deres Børn, og hun desuden selv tilskrev Københavns Magistrat og Øresundshospitalet, hvorfra der forelaa Begæringer om Indlæggelse, at hun ikke før Undersøgelsens Slutning ønskede at modtage flere Børn; dog har hun senere paa særlig Anmodning fra en Tuberkulosestation og i Overensstemmelse med de vedkommende Forældres eget Ønske taget imod 3 Børn; for Tiden opholder der sig i alt 13 Børn paa Bakkely.

Ligesom der for Kommissionen har foreligget mange baade skriftlige og mundtlige taknemlige og rosende Udtalelser til og om Frk. Vendelboe saavel fra Forældre, der har haft Børn paa Bakkely, som ogsaa fra saadanne Børn selv, saaledes er det endvidere ad anden Vej oplyst, at Frk. Vendelboe paa forskellig Maade har vist Godhed mod de paa Sanatoriet indlagte Børn, bl. a. ved uden Hensyn til sine indskrænkede økonomiske Kaar eller til, at Udgifterne til Beklædningen af Børnene er hende ganske uvedkommende, at forsyne fattige Børn med Klædningsstykker, ogsaa ved deres Hjemrejse (hvilket hun efter sin egen Forklaring har betragtet som et til sig stillet moralsk Krav, naar hun overhovedet vilde forestaa et Børnesanatorium), hyppigt give dem Chokoladekager og andet Slikkeri — ogsaa som Belønning for at have spist deres daglige Mad uden at gøre Vanskeligheder der-

ved —, anbringe svagelige eller syge Børn i sit eget Soveværelse om Natten m. m.

De sanitære Resultater af hendes Ledelse af Sanatoriet har været gunstige. For 44 under Sagen nævnte Børn — derunder alle dem, over hvis Behandling der er klaget, — har Kommissionen indhentet Oplysninger om Vægten ved deres Indlæggelse paa og Udskrivning fra Bakkely, og Vægtforøgelsen har gennemgaaende været tilfredsstillende, i nogle Tilfælde endog usædvanlig stærk.

Frk. Vendelboe har lidt en Del af Lum-bago og Ischias, og allerede før denne Sags Opkomst har hun, som i 6 Aar ikke har taget sig anden Ferie end enkelte Dage ad Gangen, været overanstrengt. Hun har ifølge Overlæge Hertz' Udsagn et stundesløst Temperament, og efter hvad der i øvrigt er oplyst, maa det antages, at hun i længere Tid har været angrebet af Nervøsitet, hvortil vistnok det paa hende hvilende økonomiske Tryk med deraf følgende Frygt for Uvillighed hos Sanatoriets Leverandører i Tilfælde af manglende rettidig Betaling kan have bidraget.

Medens hun gennemgaaende har staaet i et godt Forhold til sine kvindelige Assistentter, har hun derimod oftere haft Vanskeligheder med sit egentlige Tyende, i hvilken Henseende bemærkes, at paa Grund af den afsides Beliggenhed er flinke Tjenestepiger mindre tilbøjelige til at tage Plads ude paa Refsnæs, ligesom ogsaa Frk. Vendelboe's pekuniære Forhold ikke har tilladt hende at give høj Løn, saa at hun hyppigt har været henvist til ganske unge Piger (15—16 Aar), som hun uafbrudt har maattet paamine og irettesætte for at faa gennemført de Fordringer i Retning af Orden og Renlighed, som hun ansaa for nødvendige paa et Sanatorium.

I det af Justitsministeriet approberede Regulativ for Kystsantoriet Bakkely udtales det, at »den kurmæssige Behandling af Børnene ledes af en som Huslæge antagen stedlig Læge, som lønnes med et fast aarligt Vederlag, og som tilser Børnene mindst en Gang ugentlig og i Sygdomstilfælde saa ofte som fornødent«. — Dengang Frk. Vendelboe ansøgte om Statsanerkendelse for Bakkely som Kystsatorium og i den Anledning forhandlede med Tuberkulosekonsulenten, Professor Lorentzen, henlede den hendes Opmærksomhed paa Overlæge Rolf Hertz ved Kysthospitalet paa Refsnæs som en ønskelig Læge for Bakkely paa Grund af Kysthospitalets og Kystsanatoriets ensartede Karakter samt Dr. Hertz' Fagkundskab. Hun antog ham derefter som Sanatoriets Læge mod et aarligt Honorar af 360 Kr., og dette Valg blev godkendt af Justitsministeriet. Foruden ved særlig Tilkaldelse i Sygdomstilfælde og deraf følgende Besøg indfinder han sig hver Onsdag paa Bakkely samt i øvrigt ofte tilfældigt og uanmeldt. Endskønt hans Ansættelse paa Bakkely efter det anførte maa betragtes som værende af privat Karakter, har han dog haft en Følelse af, at den Omstændighed, at han fungerer som Læge sammesteds, kan spille en vis Rolle for Sanatoriets hele Stilling til Staten, — hvad Frk. Vendelboe i Kommissionen for sit Vedkommende har udtrykt saaledes, at hun ganske personlig har en Fornemmelse af, at hans Stilling som Læge paa Bakkely er en Art moralsk Garanti over for det offentlige —, og han har derfor, skønt uden egentligt Ansvar som tilsynsforende, ikke blot anset Sundhedstilstanden, men ogsaa Sanatoriets daglige Drift i Detailler som sig vedrørende, selv om Frk. Vendelboe i Begyndelsen var tilbøjelig til at stille sig afvisende over for forskellige Krav af ikke strengt lægelig Art fra hans Side, idet hun paaberaabte sig, at det dog var hendes Sanatorium, saa at han endog to Gange for at sætte sine Forlangender igennem har maattet

betyde hende, at han i modsat Fald vilde fratræde som Læge*).

Det er oplyst, at Overlæge Hertz allerede for flere Aar siden til et af Kommissionens Medlemmer lejlighedsvis har ladet falde Ytringer om Utilfredshed med forskellige Forhold paa Bakkely, og han har i Kommissionen nærmere forklaret, at han hermed har sigtet til en vis Mangel paa Appel, en vis Løshed i Forholdene, samt til Frk. Vendelboe's svigtende Autoritet over for Tjenestepigerne, hvilket medfører, at hun altid maa hænge over dem — hvad nok kan trætte dem —, og hun derfor selv faar udrettet mindre af det, som skulde være hendes egentlige Gerning; endvidere har han følt sig noget ilde berørt ved Børnenes daarlige Paaklædning og en vis Snuskethed over det hele. Han har forlangt alle Begæringer om Indlæggelse paa Bakkely forelagt for sig for at være sikker paa, at de vedkommende Børn egner sig til dette Sanatoriums og dets Personales Forhold.

Overlæge Hertz har trods det anførte — herunder ogsaa den ubehagelige Fornemmelse af det noget ubestemte i hele hans Stilling som Læge paa Bakkely — og trods de Besværligheder, som Afstanden mellem hans Bolig og Sanatoriet medfører, dog efter sin ovennævnte Opfattelse af den mulige Betydning af hans Forbliven i Stillingen nødt villet fratræde som Læge sammesteds, da Bakkely ikke bør udsættes for at blive lukket, eftersom Resultatet af Børns Ophold paa Sanatoriet er godt, og han har aldrig set eller ad anden Vej erfaret noget som helst utilbørligt i Frk.

---

*) Den ene Gang drejede det sig om det Spørgsmaal, hvorvidt han til enhver Tid kunde fordrø Adgang til alle Rum paa Sanatoriet, hvad Frk. Vendelboe benægtede; den anden Gang var et Tilfælde, hvor han havde paabudt, at nogle Som, som Børnene kunde rive sig paa, skulde fjernes fra et Gelænder, og dette endnu ikke var sket Dagen efter, idet Frk. Vendelboe hævdede, at det dog var hende, der havde Ansvaret, hvortil han svarede, at han i alt Fald havde et moralsk Ansvar, saafremt der passerede noget, og at det vilde være ham ubehageligt, hvis et offentligt Eftersyn fandt nogen Uorden, som han kunde have paatalt.

Vendelboe's Behandling af Børnene, ej heller hørt nogen Klage fra disse, hos hvem han altid er en velkommen Gæst, og som er meget frejdige over for ham.

Om Frk. Vendelboe's Personlighed og Karakter, hendes Færd over for smaa, lidende Børn og hendes opofrende Hjerte har Overlæge Hertz kun kunnet udtale sig i rosende og anerkendende Udtryk, og han har trods hendes vanskelige pekuniære Forhold aldrig mærket Kniberi over for Børnene.

Professor Lorentzen inspicerede i Juli 1910 Bakkely uden at finde noget at erindre. Det ovennævnte Regulativ indeholder Forskrifter om, hvilke Børn der kan optages paa Sanatoriet (Art af Sygdom, Alder), samt om Betalingens Størrelse og de Ydelser, som hun herfor skal præstere (Kur, Pleje, Vask, Bade, Lægetilsyn m. m.), men i øvrigt har Frk. Vendelboe ikke i Begyndelsen haft noget Kendskab til den Gerning, som specielt paahviler en Forstanderinde for et Børnesanatorium, ud over, hvad hun ved sin Uddannelse som Sygeplejerske og sin tidligere Virksomhed paa Maarslet Børnehjem havde erfaret. Forinden Bakkely aabnedes for Børn, af lagde hun et flygtigt Besøg — kun af faa Timers Varighed — paa Sanatorierne i Hellebæk og Mørkøv for at bese disse og tale med Forstanderinderne, der ifølge hendes Forklaring særligt fortalte hende om Bespisningens Art, deriblandt at Havregrød er en fast Ret ved Morgenmaaltidet*), men derimod ikke omtalte, at der kunde forefalde Vanskeligheder ved Spisningen, saa at hun ikke, da hun selv begyndte en saadan Virksomhed, vidste, at der kunde indtræffe saa store Besværligheder af den Art, som Erfaringen senere lærte hende.

---

*) Det bemærkes i øvrigt, at efter hvad der er Kommissionen bekendt, gives der paa Hellebæk Sanatorium ikke Havregrød, men Havrevafling som Morgenmaaltid.

Det af hende selv affattede, af Overlæge Hertz godkendte Spisereglement paa Bakkely er følgende: Kl. 8—8¹/₂ Havregrød med sød Mælk, (i Reglen serveret i to Portioner, da hun har lagt Mærke til, at smaa Portioner glider lettere ned for dem, der har Vanskelighed ved den Ret); Kl. 10¹/₂ Smørrebrød uden Paalæg, men af forskellig Slags Brød (Landbrød, Sigte- og Franskbrød), hertil Mælk eller Kakao; Kl. 2¹/₂ to Retter Middagsmand, afvekslende og uden fast Turnus; Kl. 5¹/₂—6 Smørrebrød, til Dels med Paalæg, og hertil Mælk eller Te. Derhos faar Børnene enten efter Lægens Anordning, eller naar hun selv finder Anledning dertil, Æg, Fløde og lign.

III.

Frk. Vendelboe har lagt særlig Vægt paa Børnenes gode Ernæring, specielt paa Spisningen af Havregrød, selv i de Tilfælde, hvor Børnene helst vilde være fri derfor, idet hun var overbevist om Nødvendigheden heraf, saafremt Formaalet for Sanatoriebehandlingen skulde opnaas*). Naar Børn ikke har villet spise saa meget, som hun maatte anse for nødvendigt eller dog ønskeligt, har hun derfor beordret dem til at fortsætte Spisningen eller ogsaa selv madet dem videre, og det er derefter ofte hændt, at Børn har spyttet Maden ud eller gvlpet den op eller kastet den op.

Kommissionen maa nu efter det samlede Indhold af de fuldt paalidelige Vidners Forklaringer og Frk. Vendelboes egen Erkendelse — der paa dette Punkt (som i øvrigt ved alt væsentligt af det under Sagen oplyste) stemmer med de nysnævnte Vidnesbyrd — anse det for godtgjort, at Børn paa Bakkely ofte enten er blevet madet med eller efter Ordre selv har spist ikke blot saadant Opspyt, som

---

*) Man finder dog her Anledning til at hen- vise til en af Overlæge Hertz for Kommissionen fremsat Udtalelse om, at han betragter Havregrød som et vigtigt, men *ikke som et uundværligt* Led i Kosten paa et Børnesanatorium.

de frivilligt havde ladet komme ud af Munden, men ogsaa saadan opgyldet Mad — især Havregrød —, der stød dem ufrivilligt ud af Halsen, og som var mere, end de kunde have haft i Munden paa een Gang, uden at det dog havde forandret Udseende eller Lugt, medens det paa den anden Side har været af den Art, at det har forekommet Vidnerne uappetitligt, at Børn skulde spise sligt*).

Frk. Vendelboe har hermed haft til Maal at opnaa, at Børnene ved at erfare, at de ikke slap for at spise saadant, fremtidig ikke gav efter for deres Lyst til at spytte ud eller deres Tilbøjelighed til at gylpe eller kaste op, og at de derved blev vænnet til at spise det Kvantum, som paakrævedes for deres egen Helbredelses Skyld. Hvad hun derimod har betragtet som virkelig Opkastning, altsaa hvad der havde forandret Udseende eller Lugt, endsige hvad der kan have indeholdt Bestanddele af en forud spist Ret, er altid blevet kastet bort, og hvis Børnene efter derpaa at have faaet en frisk Portion Mad atter har kastet op, har hun opgivet at faa mere i dem ved det Maaltid, men undertiden prøvet paa ny efter en Times Tids Forløb. -- De Tilfælde, som Frk. Vendelboe betragtede som egentlig Opkastning, har hun meddelt Overlæge Hertz, der da har fore-

---

*) Et 16-aarigt, gyldigt Vidne, der tidligere har været indlagt paa Bakkely, har dog om et ganske enkelt Tilfælde, som ligger 3—4 Aar tilbage i Tiden udtalt, at noget Grød, som kom ud af et Barns Mund og ned i Tallerkenen, »saa slimet ud«, hvorfor Vidnet »tror, at det var mere end Opspyt, men Vidnet, som selv fik Lejlighed til at tage Tallerkenen i Haanden, er overbevist om, at det ikke lugtede, og saa, at Barnet uden Tvang efterkom Frk. Vendelboe's Ordre til at spise det, samt derefter vel tilpas løb ud at lege. Dette er den eneste Gang, Vidnet har set et Barn paa Bakkely spise noget, som Vidnet »nærmest betragtede som Opkastning, men det kan godt være, at Frk. Vendelboe kun betragtede det som Opspytning«.

Et 12-aarigt Pigebarn har forklaret, at hun har set et andet Barn, der sad alene ved sit Morgenmaaltid, to Gange spise opkastet Havregrød, uden at Frk. Vendelboe dog vidste noget herom.

skrevet lidt Medicin eller Diæt, hvorimod hun ikke til ham har omtalt de andre Vanskeligheder ved Spisningen eller de Fremgangsmaader, som hun benyttede for at faa Børnene til at spise, og han, der nogle Gange har overværet Børnenes Middags- og Eftermiddagsmaaltider, men ikke Morgenmaaltider, har udtalt, at han paa sin Side er gaaet ud fra, at hvis smaa Børn paa Bakkely har faaet Mad at spise, som de havde spyttet ud, er det ikke sket i større Omfang end almindeligt i gode Hjem.

Da Spisning af Opgyldning af den ovenfor beskrevne Art imidlertid gaar ud over Grænserne for og ikke kan sammenstilles med det at give Smaabørn, der mades, udspyttede Skefulde at spise, maa Kommissionen betegne det af Frk. Vendelboe herved udviste Forhold som forkasteligt uanset det af hende tilsigtede Øjemed.

I øvrigt bemærkes, at det har været Frk. Vendelboe magtpaaliggende at faa Havregrøden saa meget som muligt efter Børnenes Smag, og i saa Henseende har ogsaa hendes Købmand i Kallundborg forklaret for Kommissionen, at naar der blot har været en Nuance i Arten af de Havregryn, som han leverede til Bakkely, har hun beklaget sig til ham derover og sagt, at Børnene kun vilde have en bestemt Sort.

Som allerede antydte i Kommissionens Betænkning angaaende Forholdene paa Kystsanatoriet ved Kalø Vig, vækkes Madlysten hos svagelige Børn lettere, naar der ved Spisningen gaas frem med Varsomhed, medens derimod uheldigt valgt Tvang som Regel medfører forøget Madlede. Ogsaa af denne Grund maa Kommissionen anse det for urigtigt, at Frk. Vendelboe har ladet Børn, hvis Ernæring skulde bringes paa Fode, spise Opgyldning som sket, og dette gælder ligeledes de Tvangs- og Straffemidler, som hun i Form af legemlig Revselse og Indespærring (eller

Trusler herom) har anvendt for Spisningens Skyld. Det er i saa Henseende oplyst, at Frk. Vendelboe for at faa Børn til at spise har truet dem med Smæk, samt, naar Børn ikke vilde spise eller spyttede, gylpede eller kastede op, har for at vænne dem af dermed og faa dem til i Fremtiden at spise det fornødne givet dem med Haanden et Tjat over Fingrene eller Smæk enten paa Siden af Hovedet eller paa Bagdelen, dette sidste foruden med Haanden til Tider ogsaa med een, i enkelte Tilfælde to tynde Pilekviste, som hun til hver Benyttelse skar af i Haven, og saaledes, at Slagene er tildelt snart uden paa Benklæderne, snart paa den bare Krop; men disse Revselsers har aldrig været saa betydelige, at der er set Mærker deraf*).

Det maa endvidere misbilliges, at Frk. Vendelboe med samme Formaal har ved Spisningsvanskeligheder af den beskrevne Art truet Børn med Indelukning samt realiseret saadanne Trusler ved — undertiden for tilspærret Dør — at sætte Børn enten ned i Kælderrum, hvori der var Vinduer, eller op i et af tre Rum, som fra Værelser i øverste Etage er ved Paneler afskildret ind under Taget og er af en saadan Størrelse, at et Barn kan staa op og ligge ned derinde; Adgangen til disse Rum, som Kommissionen har beset, er gennem lave Paneldøre, der udvendig fra kan spærres med en Overfaldskrampe, og naar Dørene er lukkede, er der hælgmørkt inde i Rummene. Medens det vedkommende Barn har opholdt sig her, er Frk. Vendelboe af og til gaaet derop med Maden, har lukket Døren op og enten madet Barnet, saaledes at Barnet stod i den aabne Dør til

---

*) Derimod opdagede Frk. Vendelboe engang for flere Aar siden, at et lille Barn havde Mærker af Slag, og da det derefter blev oplyst, at en af Tyndet trods Frk. Vendelboes almindelige Forbud derimod havde slaet Barnet, blev vedkommende straks sagt op af Frk. Vendelboe, der heri handlede i Overensstemmelse med en Ordre fra Overlæge Hertz, som ligeledes havde set disse Mærker.

Rummet og Frk. Vendelboe i det tilstødende Værelse, eller ogsaa ladet Barnet selv prøve paa at spise inde i dette Værelse, og hun har om fornødent gentaget dette, indtil Maden var spist. Disse Ophold i Kælder eller mørkt Rum kan ikke antages at have været af lang Varighed, men man maa dog gaa ud fra, at der kan være medgaaet en Times Tid, hvilket Frk. Vendelboe ogsaa selv har indrømmet med Tilføjende, at hun, f. Eks. naar hun pludseligt er bleven optaget af et Besøg eller andet, kan have glemt, at der var et Barn i Rummet ovenpaa*).

Det er undertiden opdaget, at Børn under deres Ophold paa Bakkely har haft Utøj i Haaret, uagtet de skal være blevet kæmmet hver Dag. Overlæge Hertz har bemærket, at det, naar de nyankomne Børn fremstilles for ham, ikke sjældent ses, at de har Utøj, hvorefter de vaskes med Sublimateddike og bærer Hætte paa Hovedet i 3 Døgn. Disse Børn kan jo imidlertid allerede forinden Fremstillingen for Overlægen have smittet Børn, som i Forvejen var paa Bakkely, hvilket maatte kunne være forhindret ved en *umiddelbart efter Ankomsten* foretagen Undersøgelse. Saadan Smitte kan ogsaa antages foranlediget ved, at Børnene trods Forbud gaar med hverandres Hovedbeklædninger, hvilket ligeledes burde kunne være forhindret, ligesom det heller ikke stemmer med tilbørlig Orden, at Børnene, som det synes, ogsaa indbyrdes har benyttet andre af deres Klædningsstykker, hvorved der kan være paaført ubemidlede Hjem uberettigede Udgifter. Og det burde absolut være undgaaet, at to Børn, efter hvad der maa antages, er af Forældrene fundet

*) Med Hensyn til, at Overlæge Hertz i et Interview har udtalt, at det i Aviser tidligere omtalte »sorte Hul« ikke eksisterer, idet det er et Pulterkammer med 12 Vinduer i, finder Kommissionen her Anledning til at oplyse, at Overlægen først senere erfarede de ovennævnte mørke Rums Eksistens ved en Dag at bede et Barn vise sig »det sorte Hul«.

stærkt befængt med Utøj i Haaret ved Hjemkomsten fra Bakkely. Frk. Vendelboe har herom forklaret, at dette maa skyldes Forsømmelighed hos de Assistenten, der havde det Hverv at kæmme disse Børn, samt at hun erindrer at have haft en Funktionær, der, hvad Frk. Vendelboe opdagede, ikke havde den rigtige Forstaaelse af, hvorledes Børnenes Haar skal behandles med Kæmning og Afsæbning, skønt Frk. Vendelboe havde vist hende det.

Naar Børn paa Bakkely har gjort sig vaade i Bukserne eller i Sengen i Stedet for at sige til i rette Tid, har Frk. Vendelboe undertiden givet dem lidt Smæk med Haanden eller med Pilekviste, saafremt hun formente, at det var Skødesløshed fra Barnets Side, og saadan Revselse har efter hendes Paastand frugtet i flere Tilfælde. Hvis hun derimod har anset det for at skyldes en Svagelighed hos Barnet, har hun ikke straffet det, men altid talt derom til Overlægen, som da har givet hende saadanne Raad som at lade Barnet ligge lavt med Hovedet og højt med Fødderne, ikke lade det drikke sent om Aftenen samt at tage det op til bestemte Tider om Natten, og dette har som Regel hjulpet.

Frk. Vendelboe har til Kommissionen udtalt, at hun som gammel Sygeplejerske og Forstanderinde for et Børnehjem tror at have kunnet danne sig et godt Skøn over, naar Børn gør sig vaade enten af Skødesløshed eller daarlig Vane, og naar der derimod kan være Tale om Sygelighed i saa Henseende, men Overlæge Hertz har, efter i Kommissionen at være bleven gjort bekendt hermed, erklæret, at han er gaaet ud fra, at ikke andre Børn end de for ham af Frk. Vendelboe fremstillede havde Tilbøjelighed til at gøre sig vaade, og hvis hun har straffet andre Børn korporligt for saadant Forhold, blot fordi hun efter sit eget Skøn ikke betragtede det som Sygelighed, anser han det for urigtigt og vilde have paataalt sligt, saafremt han havde erfaret det. — Til denne Udtalelse kan Kommissionen ganske slutte sig.

Kommissionen maa, uden dog at tillægge det videre Betydning, endvidere anse det for ikke pædagogisk heldigt, at Frk. Vendelboe engang for over 4 Aar siden har ladet en Dreng paa 7—8 Aar, som flere Gange havde haft Afføring i Bukserne, uden at dette skyldtes sygeligt Forhold, nogle Timer være iført en Pigekjole, da hun havde hørt, at dette andetsteds skal have hjulpet i saadanne Tilfælde, eftersom Drengene generer sig for at faa Pige-tøj paa.

Det maa formodes, at Børnene paa Bakkely ikke har faaet Strandbade i hele det Omfang som ønskeligt, uagtet Overlæge Hertz har fundet Anledning til at paamine Frk. Vendelboe derom. Det maa dog bemærkes, at Bølgeslaget ved Bakkely og Badehusets udsatte Beliggenhed paa en Pynt, efter hvad Overlægen har oplyst, gør Badeforholdene sammesteds vanskelige, ligesom han endvidere har hævdet, at ved de paa en Anstalt som Bakkely behandlede Sygdomme er Strandbade vel et *understøttende* Moment ved Behandlingen, men kan derimod ikke kaldes et *i høj Grad integrerende* Led i samme, hvilket ogsaa fremgaar af, at der i Bjergene findes gode Sanatorier for kirtelsyge. Blot Havets Nærhed med deraf følgende Refleks af Sollyset kan efter Overlæge Hertz' Udtalelse spille en Rolle ved Helbredelsen, og i saa Henseende er Bakkely gunstigt stillet, idet der til Ejendommen hører en udmærket Strandmark, som Børnene benytter i rigeligt Maal.

IV.

Der har i Aarenes Løb opholdt sig en Del uartige Børn paa Bakkely, og af begaaede Forseelser kan nævnes Rapseri af Frugt i fremmede Haver, Overtrædelse af Forbud mod at gaa ind paa fremmed Grund, Benyttelse af usømmelige Ord, forsætlig Ituslagning af Ruder, Kasten med Sten efter Folk paa Landevejen foran Huset m. m. I disse Tilfælde har Frk. Ven-

delboe straffet de vedkommende Børn med Smæk eller Indespærring, hvilket ikke kan antages at have overskredet Grænserne for den Straffemyndighed, som med Hensyn til Brud paa god Husorden af den Art, for hvilken saadan Straf er passende, efter den almindeligt raadende Anskuelse tilkommer Forstanderinden paa en Anstalt, hvor mange Børn er samlet uden at være egentlige Patienter. Hertil kommer, at Frk. Vendelboe ifølge Overlæge Hertz' Udsagn baade har Interesse for og Evne til at indvirke heldigt paa Børns Karakter, og efter hvad Frk. Vendelboe selv har udtalt til Kommissionen, har det særligt glædet hende, naar hun har kunnet faa Bugt med Børns Uartighed, og Forældre senere har udtalt deres Paaskønnelse heraf.

Heller ikke findes der, efter hvad der har kunnet faas oplyst, tilstrækkelig Aaledning til at antage, at Frk. Vendelboe ved Censur over Breve til og fra Børnene er gaaet ud over det tilladeliges og i det hele ret naturliges Grænser.

For saa vidt endelig Vidner, hvis Udsagn efter det tidligere anførte ikke skønnes at kunne tages i Betragtning, hvor Rigtigheden heraf er bestridt af Frk. Vendelboe, har fremsat yderligere Sigtelser af forskellig Art mod hende, skal man indskrænke sig til at oplyse, at disse Sigtelser ikke ad anden Vej er blevet bekræftet.

V.

I Henhold til ovenstaaende Fremstilling maa Kommissionen formene, at Frk. Vendelboe vel har begaaet Fejlgreb i sin Ledelse af Kystsanatoriet Bakkely, men at disse — hvad let vil ses — paa ingen Maade kan sammenlignes med det i Kommissionens Betænkning om Kaløvigsanatoriet oplyste, og naar tillige henses baade til Frk. Vendelboe's mangeaarige og fortjenstfulde Arbejde netop til Bedste for Børn og til de sanitære Resultater af Børns Ophold paa hendes Sanatorium, skønner Kommissionen ikke, at der foreligger Grund for det offentlige

til i Anledning af det fremkomne at tage Statsanerkendelsen fra Bakkely, som Frk. Vendelboe efter det ovenanførte ønsker at afhænde snarest muligt, eller til overhovedet at skride ind overfor hende. I Forhold til Betydningen af det, der ikke kan billiges, har hun efter Kommissionens Anskuelse allerede maattet bøde mere, end hun rettelig har forskyldt, ved den mod hende rejste Kampagne og ved de af samme for hende baade i økonomisk og psykisk Henseende flydende Følger, ligesom Kommissionen ogsaa mener at kunne gaa ud fra, at alene Paavisningen af de begaaede Fejlgreb vil faa Indflydelse paa Sanatoriets fremtidige Drift*).

VI.

Derimod kan denne Sag i Forbindelse med Resultatet af Undersøgelsen angaaende Sanatoriet ved Kalø Vig maaske føre til en Overvejelse af, hvorvidt det ikke maatte anses for heldigt at forlange: 1) at ingen kan blive ansat eller anerkendt som Leder af en Helbredelsesanstalt, paa hvilken en Flerhed af Børn opholder sig udenfor deres Hjem, forinden vedkommende

*) Den Side 3—4 ommeldte offentlige Klage, der har givet Anledning til alle de efterfølgende, har ved nærmere Undersøgelse vist sig at være absolut betydningsløs i Modsætning til, hvad Tilfældet var ved den første af Besværingerne over Forholdene paa Sanatoriet ved Kalø Vig, hvilken Besværing udviklede sig til at blive et af de mest beføjede Anklagepunkter mod den derværende Forstanderinde.

Klagen vedrørende Bakkely angik en 7-aarig lille Pige, der blev indlagt paa dette Sanatorium. *Jørend hun var fyldt 3 Aar*, og som blev udskrevet derfra *før sit fyldte 5te Aar*. Da Forældrene senere meddelte Frk. Vendelboe, at Barnet havde faaet Kighoste, sendte Frk. Vendelboe, der vidste, at de sad i smaa Kaar, dem 5 Kr. til sød Mælk til Barnet. *Først mindst ½ Aar efter Hjemkomsten* fortalte det lille Barn en Dag, at hun havde spist opkastet Havregrød paa Bakkely, og Forældrenes Klage herover fremkom *først ca. 2 Aar derefter*, da Angrebene paa Kaløvigsanatoriet var begyndt. I øvrigt har det tidligere nævnte 16-aarige gyldige Vidne, der var indlagt paa Bakkely samtidigt med det heromhandlede Barn, forklaret for Kommissionen, at dette Barn *»altid kun spyttede ud og aldrig kostede op«*.

har præsteret dels Dokumentation for at have den faglige Uddannelse, som denne specielle Gerning kræver, dels Vidnesbyrd om ogsaa at kunne antages at besidde de til Gerningen fornødne personlige Egenskaber, (hvad ikke altid er en nødvendig Følge af, at den paagældende har været Sygeplejerske eller Plejemoder paa et almindeligt Børnehjem); 2) at ingen saadan Anstalt kan blive statsanerkendt eller paa anden Maade opnaa Statsstøtte, forinden det er godtgjort, at Foretagendet er tilstrækkeligt underbygget i økonomisk Henseende, samt 3) at den ved Anstalten ansatte Læge — ogsaa i sin egen Interesse — baade faar *Tilsynsmyndighed* og *Tilsynsansvar* med Hensyn til Anstaltens hele Drift efter nærmere Bestemmelser i vedkommende Regulativ.

Endelig skal Kommissionen bemærke, at efter de Oplysninger, som er fremkommet om de to oftnævnte Kystsanatorier, synes det tvivlsomt, om der paa alle saadanne Anstalter er tilstrækkelig Klarhed over, hvorledes *Ernæringsspørgsmaalet* løses paa en tilfredsstillende Maade, saavel i Henseende til Fødemidlernes Art og Kvantitet som med Hensyn til den ved Spisningen formaalstjenlige Fremgangsmaade over for Børnene. En indgaaende og alsidig Behandling af disse Spørgsmaal vil formentlig kunne være af praktisk Værdi.

Ligesom ved Undersøgelsen af Forholdene paa Sanatoriet ved Kalø Vig har alle Kommissionens Medlemmer ogsaa deltaget i samtlige Møder i den her foreliggende Sag, hvorhos ligeledes ovenstaaende Betænkning er vedtaget med Eenstemmighed paa ethvert Punkt.

København, den 10. April 1915.

Dithmer, Alvilda Harbou Hoff.
Formand.

H. Trier. Harald Jensen.